#HarBacchaSunega

NATIONAL HEARING WEEK

3rd-9th MARCH 2025

मुलांमधे श्रवण क्षमता टिकवण्यासाठी महत्त्वाची माहिती

#हरबच्चासुनेगा

भारतात दरवर्षी १ लाखांहून अधिक नवजात शिशु गंभीर ते अत्यंत तीव्र श्रवणक्षमतेच्या कमतरतेसह जन्मास येतात.

चला त्यांच्या विश्वाला ऐकूया : त्वरित निदान, त्वरित उपचार

चला, सुनिश्चित करूया, कोणतेही मूल ऐकण्यापासून वंचित राहणार नाही.

#हरबच्चासुनेगा #राष्ट्रीयश्रवणसप्ताह

श्रवण हानी आणि त्याचा मुलांवर होणारा परिणाम:

श्रवण हे आपल्याला जगाशी जोडते, म्हणून तिचे संरक्षण करणे महत्त्वाचे आहे. भारतात सुमारे ६ कोटी ३० लाख लोक गंभीर श्रवण समस्यांचा सामना करत आहेत, जे लोकसंख्येच्या अंदाजे ६.३% आहे. भारतात अंदाजे १,००० मुलांपैकी ४ मुलांना गंभीर ते अत्यंत तीव्र अशा बहिरेपणाला सामोरे जावे लागते. भारतात शालेय वयोगटातील सुमारे १,०००पैकी ३० मुलांना तात्पुरती किंवा कायमस्वरूपी श्रवण समस्या असू शकते. ३ वर्षांच्या वयाखालील लहान मुलांमध्ये श्रवण कमी होण्याची लक्षणे अनेक वेळा ओळखली जात नाहीत, परंतु याचा मोठा परिणाम त्यांच्या वाढीवर, विकासवर, शिकण्याच्या प्रक्रियेवर आणि संवाद साधण्याच्या क्षमतेवर होऊ शकतो, जर यावर कोणतेही उपचार केले गेले नाहीत तर याचा मोठा परिणाम होऊ शकतो.

श्रवणाच्या कमतरतेमुळे मुलं भाषण आणि भाषा विकसित करू शकत नाहीत. उपचाराअभावी मुलांमध्ये भाषाशिक्षण आणि शिक्षणावर परिणाम होऊन पुढील आयुष्यात सामाजिक एकटेपणा येऊ शकतो.

मुलांमध्ये श्रवण हानीचे प्रकार:

जन्मजात आणि अधिग्रहित:
जन्मजात श्रवण हानी म्हणजे जन्माच्या वेळी किंवा जन्मानंतर लगेचच होणारी श्रवण क्षमतेची कमतरता. अधिग्रहित श्रवण हानी म्हणजे जन्मानंतर होणारी श्रवण क्षमतेची कमतरता, जी विविध पर्यावरणीय, वैद्यकीय, किंवा जीवनशैली संबंधित घटकांमुळे होते.

जन्मजात श्रवण हानीची कारणे:

१. **जैविक घटक (Genetic Factors):** पालकांकडून मुलांमध्ये येणारी श्रवण हानी, जी कुटुंबातील अनुवंशिक इतिहासाशिवाय देखील होऊ शकते.

२. **गर्भवती असताना संसर्ग (Infections During Pregnancy):**
रुबेला, सायटोमेगालोव्हायरस (CMV), किंवा टोक्सोप्लाज्मोसिस यांसारखे संसर्ग गर्भवती महिलांना होऊ शकतात.

३. **जन्माच्या वेळी जटिलता (Birth Complications):**
अगोदरच जन्मलेल्या बाळांना, कमी वजन असलेल्या बाळांना, किंवा जन्माच्या वेळी ऑक्सिजन अभाव असलेल्या बाळांना श्रवण हानी होऊ शकते.

४. **आईच्या आरोग्याशी संबंधित कारणे (Maternal Health):**
गर्भवती असताना मधुमेह, काही औषधे, किंवा मादक पदार्थांचा वापर श्रवण केल्यास हानी होऊ शकते.

अधिग्रहित श्रवण हानीची कारणे:

१. **आवाजामुळे होणारी हानी (Noise-induced):** मोठ्या आवाजाच्या सतत किंवा दीर्घकाळ संपर्कामुळे कानांना हानी होऊ शकते, जसे की यांत्रिक साधने, संगीत, किंवा स्फोट.

२. **संसर्ग (Infections):** वारंवार किंवा दीर्घकालीन कानाचे संसर्ग (उदाहरणार्थ: ओटायटिस मीडिया), मेंदूचा संसर्ग (मेनिन्जायटिस), आणि इन्फ्लुएंझा, मम्प्स, सायटोमेगालोव्हायरस या सारख्या विषाणू संसर्गांमुळे श्रवण हानी होऊ शकते.

३. **ओटोटॉक्सिक औषधे (Ototoxic Medicines):** काही औषधे कानांच्या आतल्या भागात किंवा श्रवण तंत्रिकेला हानी पोहोचवू शकतात आणि त्यामुळे श्रवण हानी होऊ शकते.

४. **डोक्याला किंवा कानाला इजा (Head or Ear Trauma):** डोक्याला किंवा कानाला झालेली इजा देखील श्रवण हानीचे कारण होऊ शकते.

५. **इतर रोग आणि वैद्यकीय परिस्थिती (Other Diseases & Medical Conditions):** मेनियर रोग, प्रतिकारशक्तीशी संबंधित कानाचे आजार, मधुमेह, आणि काही गाठी यांसारख्या परिस्थितीमुळे श्रवण हानी होऊ शकते.

६. **अवरोध किंवा अडथळे (Blockages or Obstructions):** कानाच्या मार्गात श्रवण कमतरता होण्याचे कारण म्हणजे कानात अडकलेला कानातील मळ

पालकांनी मुलांमध्ये श्रवण हानीची लक्षणे कशी ओळखावीत?

लहान मुलांमध्ये (०-१ वर्षे)

- मोठ्या आवाजांना प्रतिक्रिया देत नाहीत.
- ६ महिन्यांपर्यंत तुमच्या आवाजाला किंवा इतर आवाजांना प्रतिसाद देत नाहीत.
- ९-१२ महिन्यांच्या दरम्यान बडबड करण्याची किंवा आवाजांची नकल करत नाही.

लहानमुलांमध्ये (१-३ वर्षे)

ईएनटी तज्ञ मुलांमध्ये श्रवण हानिचे निदान कशाप्रकारे करू शकतात:

त्वरित निदान हे प्रभावी उपचारासाठी अत्यंत महत्त्वाचे आहे.

सामान्य तपासणी चाचण्या:

- **नवजात मुलांची श्रवण तपासणी (Newborn Hearing Screening):** जन्मानंतर लवकर करावी.
- **ऑडिटरी ब्रेनस्टेम रिस्पॉन्स (ABR):** श्रवण तंत्रिकेच्या प्रतिसादाचे माप.
- **ओटोअकौस्टिक इमिशन (OAE):** कानाच्या आतल्या भागाच्या कार्याची तपासणी.
- **व्यवहारात्मक चाचण्या (Behavioural Tests):** मोठ्या मुलांसाठी, दृश्य पुनर्निर्देशन ऑडिओमेट्री (६-३६ महिने) किंवा कंडीशन प्ले ऑडिओमेट्री (२४-६० महिने) सारख्या पद्धती वापरल्या जातात.

मुलांमध्ये श्रवण हानीचे व्यवस्थापन कसे करावे?

- **श्रवण यंत्र (Hearing Aids):** आवाज वाढवून श्रवण सुधारित करण्यासाठी.
- **भाषा आणि संभाषणाचे उपचार (Speech & Language Therapy):** संवाद कौशल्ये विकसित करण्यासाठी मदत.
- **शैक्षणिक समर्थन (Educational Support):** विशेष बैठक व्यवस्था, वर्गातील सहाय्यक साधने, आणि व्यक्तीगत शैक्षणिक कार्यक्रम.

मुलांमध्ये श्रवण हानी कशी टाळावी?

- नियमित तपासणीसाठी ईएनटी डॉक्टरांना भेट देणे आणि श्रवण हानीचे कोणतेही लक्षण आढळल्यास त्वरित तपासणी करणे.
- वेळेवर लसीकरण (उदाहरणार्थ, मिप्स, रुबेला, खसरा) करणे.
- मोठ्या आवाजांपासून संरक्षण.
- गर्भावस्थेत आईच्या संसर्गावर लवकर उपचार.

आपल्या मुलाला श्रवण हानी असल्यास पालक कसे सहकार्य करू शकतात?

- ईएनटी तज्ञ, श्रवण तज्ञ, भाषाशास्त्रज्ञ, आणि शिक्षकांसोबत नियमित भेटी आणि संवाद साधा.
- घरात आणि शाळेत आधारभूत वातावरण तयार करा.
- जर आवश्यक असेल तर, संवादाच्या पद्धती शिकणे जसे की सांकेतिक भाषा
- सहाय्यक उपकरणांचा वापर करा जसे की क्लोज्ड कॅप्शन टीव्ही आणि कंपन अलार्म घड्याळे

तुम्ही कधी मदत घ्यावी ?

- जर आपल्या मुलामध्ये श्रवण हानीची कोणतीही लक्षणे दिसत असतील तर त्वरित ईएनटी तज्ञाकडून मदत घेणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे.
- त्वरित उपचार घेतल्याने त्यांच्या श्रवणक्षमतेत मोठा सुधार होऊन, सामान्य भाषाशिक्षण आणि सामाजिक विकास साधता येईल आणि त्यामुळे त्यांच्या जीवन गुणवत्तेवर मोठा परिणाम होऊ शकतो.

#हरबच्चासुनेगा

कान, नाक आणि घसा संबंधित वैद्यकीय स्थितींबद्दल अधिक जाणून घ्यायचं आहे का?

आमच्या YouTube चॅनेलला भेट

ent health

Patient Education Videos

QR कोड स्कॅन करा.

NATIONAL HEARING WEEK

3rd-9th MARCH 2025

आमच्या वेबसाइटला भेट द्या

www.nationalhearingweek.org

*Data Source – WHO & **Pediatric Hearing Loss** Lilia Dimitrov; William Gossman. Author Information and Affiliations Last Update: June 2, 2023.

Intended for use by registered medical practitioners only 25/02/11

An Initiative by

MATANAND Welfare Foundation

Issued in public interest by

Entod Pharmaceuticals Ltd

Ashirwad Building, Opp. Badi Masjid, S.V. Road,
Bandra (W), Mumbai - 400050, INDIA
Email: contact@entodpharma.com • www.entodpharma.com